

KULTTUURI

Kulttuuritoimitus
Eshenkuo - Aino Mäkkiläinen
ts.kulttuuri@hs.fi +358 9 122 2593

Toimitusliikenne Pirko Kotirinta, editointi Leena Pallari,
kuvatoimitaja Outi Neuvonen, ulkoasu Vesa Louko

Minnomaria Koskela

Jyväskylä

WOODY ALLEN, Aga Khan ja Rockefellerit. Nämä nimet eivät ensimmäisenä tule mieleen räsymattoista puhuttaessa, vaan ennemminkin määrätysuovan tuoksu matonpesupuikalla kesäpäivänä. Mummoita, kosimäitä ja rintamamiestakotia, joiden lattioita koristavat kapeat, raidalliset räsymatot.

Yllättivää kyllä, suomalaisia räsymattoja on hankittu niin elokuvaoaja Woody Allenin kotiin Manhattanille, prinssi Aga Khanin palatsiin Saudi-Arabiaan kuin Rockefellerien luksushotellein Neitsytsaarillekin.

Nämä ja tuhannet muut designräsymatot on suunnitellut suomalaisen tekstiilitaiteilija Eija Rasimäki, 70.

“RÄSYMATTOJA voi kutoa monella tavalla. Minä pidän siitä suunnitelmasta, väreistä ja materiaalista ja tehdä siitä design-tuotteen”, Rasimäki kertoo esitellyssään retrospektiivistä näyttelyään.

Eija Rasimäki – Käskin kutsuttu elämä on parhaillaan esillä Suomen käsityön museossa Jyväskylässä. Esillä on uniikkimattoja, taideteoksia ja sarjatuotantona lähes viiden vuosikymmenen ajalta. Esillä on niin ensimmäinen, vuonna 1970 käsin kutoettu suuri sinkivihreä Meri matto kuin uusimmat, vielä tuotantoon pääsyt odottavat minimaaliset Punos matotkin.

Rasimäki pitää näyttelyä nautinnollisena koko käsiyhteisölle. “Räsymatosta väheksyttiin pitkään. Kuitenkin se, jos mikä, on tämän ajan tuote. Se valaisee kiertämysmeriä, josta on ekologinen. Digitaalisuudesta ja monella tavalla piestämisestä maailmassa tarvitaan perinteitä lämpöä, ja sitä räsymatto tuo.”

Tehtailiiteilijän 50-vuotisen uran ohella näyttely esittelee suomalaisia sisustamista ja sitä tapahtuneita muutoksia 1970-luvulta 2020-luvulle.

RASIMÄKI innostui mattojen kutoamisesta jo 1960-luvun loppupuolella hoitaessaan kotona pientä lastaan. Ensimmäiset matot syntyivät käsikangaspöydän anoppilin suuressa pirtissä Loimaalla.

Museon kasvussa Rasimäki perusti kutonon vuonna 1970, ja tuotanto siirtyi työhyllyllään olevaan koulukäyttökäyttöön. Samalla hankittiin kutomakoneet.

1970-luvulla mattojen kutominen oli yleistä, ja maaseudulla lähes joka kodissa oli kangaspöytä. Perinteiset räsymatot olivat kaapeja ja pitkiä. Koneella käydetään vanhoista vaatteista, lakanoista ja muista tekstiileistä leikattuja kangaspuikaleita. Loppupuoliso riippuvainen siltä, mitä aallonkin oli saatavilla. Niitä mattoja pidettiin arkisina, siltäni eteeseen ja keittiöön sopivina.

“Naiset kutoivat mattoja kodissaan aina samalla vanhalla mallilla. Ajattelin, että tuommoisen hieno perinneotus, sekin

tarvitsee muokkauksen”. Rasimäki muistee uransa alkua.

1970-luvulla television yleistyessä olohuoneesta tuli kodin keskipiste ja remon oleskelutila. Rasimäen tavoitteena oli suunnitella mattoja, joiden materiaalit on valittu tarkkaan ja värit suunniteltu keskenään yhteensovittaviksi. Uudenlaiset design- ja taidematot korvauskeinoina olohuoneisiin ja niistä tuli tilan katseenvangitsijoina.

EIJA RASIMÄKI oli monessa mielessä edelläkävijä: hän brändäsi räsymatot sekä niiden kotona kuvan, itsensä, jo 1970-luvulla. Yrityksen nimenä on sen perustamisesta lähtien ollut Eija Rasimäki. Alusta lähtien oli myös selvää, että hän tähtäsi myös kansainvälisille markkinoille.

“Ajattelin, että teen tilin hienoja tuotteita, että ne käyvät laupaksi Suomen ulkopuolellakin”, Rasimäki kertoo.

Uran alussa aattoi Rasimäen välittömän haaste: hän pakkasi käsikudotut mattonsa pakettiauton ja ajoi Loimaalta Helsinkiin esittelemään niitä niin Stockmannille kuin Artekille. Stockmannin myötä myös muut pohjoismaiset ja keskueurooppalaiset tavaratalot kiinnostuivat mattoista.

“Päätin tehdä siitä design-tuotteen.”

Rasimäen sisar Marjatta Rautiomma oli opiskellut sisustus-suunnittelijaksi New Yorkissa 1980-luvun alussa. Hänen konseptina olivat tärkeitä, kun kutomo perusti Manhattanille showroomin esittelemään pohjoismaista muotoilua. Hän teki yhteistyötä paikallisen sisustus-suunnittelijoiden kanssa, joiden asiakkaana oli julkisista, kuten Woody Allen ja Aga Khan.

Mattoja myytiin paljon myös Keski-Eurooppaan, kuten Saksaan, Hollantiin sekä Japaniin. 1970-luvulla 80 prosenttia yrityksen tuotannosta meni vientiin.

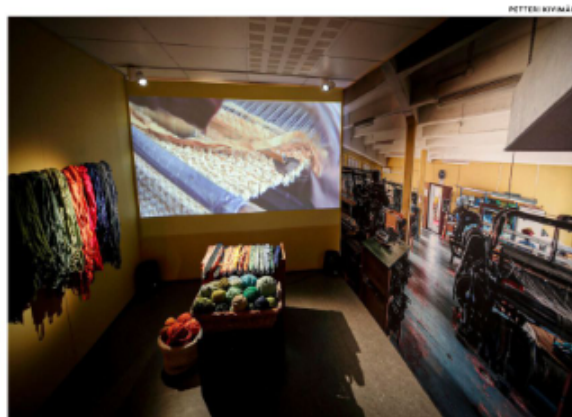
Loimaalta yritys muutti isompiin tiloihin Haujärven Oittin vuonna 1978. Uusiin tiloihin sijoitettiin 15 suuria kutomakonetta, ja pienestä pajasta kehittyi taideteollinen tehdas. Huippuvuonna 1980-luvun puolivälissä kutomossa oli lähes 30 työntekijää.

RÄSYMATTOJEN kutomisessa käytetään kangaspuikaleita, jotka on leikattu ylläjämitteksi leikkisiksi. Suurin osa näistä tilattiin ulkomailta. Joskus toimituksissa tapahtui virheitä, ja saatu materiaali oli väärinlaista.

Yhdysvalloista tuli 1980-luvulla iso saari paksumuuttoa, josta ei voimaa kutoa perinteisiä mattoja. Rasimäki leikkoi yhdistää siihen vahvan mustan loimon. Tuloksena oli matto, jonka pintaa rytmitteli pienen alta pilkahte-

Eija Rasimäki on taiteva värin käyttäjä. Idea Beach-mattoon lähti vaaleasta rantahiekasta ja sinisestä merestä.

Maton valmistamiseen osallistuu kutojan lisäksi suunnittelija, sukulan täyttäjät, raaka-aineen vyyhtäjä, värjäjä ja maton viimeistelijäkin. Kutomo-huoneen video esittelee työn vaiheita.

va musta loimilanka. Tekstiilitaiteilija näin maton Basahaukista, jota arkkitehdinkin väsävir osaa sen.

“Heidän oli jostain syystä vaikeampi hyväksyä räsymattoja kuin muides. Muistan, kun keräsin keskustelin yhden arkkitehdin kanssa, joka oli sitä mieltä, että kaikki räsymatot ovat ihan kamalia!” Rasimäki muistelee

naama. Matosta tuli kuitenkin Artekkin menestystuote.

SUOMEN käsityön museon intendentin Mikko Oikarin mukaan vahva värisäntäminen ja kyky käyttää uusia värisäntämiä on ominaisuuksia, jotka luonnehtivat Eija Rasimäkiä.

“Hänellä on hyvä värisilmä ja hän osaa yhdistää perinteisiä

malleja aina kypseen ajan väreihin. Eija on kyennyt haasteellisiin maailman tulla ja ylläsiänyt niitä omaan tuotantonsa”, Oikari kuvailee.

1980-luvun nousukauden myötä sisustamisen merkitys kasvoi ja siitä tuli uusi keitelämä matto.

Menestyksestä huolimatta eikä oli haasteellista. Mattojen kuto-

Punos-matot ovat kevyitä ja lämpimiä. Ne on valmistettu viljan-kapällysteisestä kuteesta, jonka sisällä on kevyt polyeteeninauha.

minen on hidasta ja käsityövaltaista kutomakoneellakin tehty, joten yrityksen kannattavuus laski.

VIUONNA 1985 tekstiilitaiteilija perusti puolisensa Erkki Immonsen kanssa Finarte-nimisen yrityksen ja matokutonon Portugalin. Sen myötä perhe muutti vuodeksi Portugalin. Monissa

Etelä-Euroopan maissa asuonten lämmittäminen on tärkeää, joten yrityksen on tärkeää säädellä, mikä takia ne ovat tällaisia kiviä.

“Tohdin insinööreille käänne, että minkäänlaista tuota aurinkoon-kinäpä säisi ajatetta mattoihin. He vähän nauravat minulle. Jän kuitenkin näistään seasia.”

Vuosikymmeniä myöhemmin syntyi Punos, villalankapöly-

Kulka?

Eija Rasimäki

- Itseoppinut tekstiilitaiteilija ja yrittäjä. Syntynyt vuonna 1945 Punkalaitumella, asuu nykyisin Kotkassa.
- Kehittänyt modernin suomalaisen designmaton, jonka juuret ovat perinteisessä räsymatossa.
- Perustanut kutomo Eija Rasimäen vuonna 1970 Loimaalla. Nykyisin kutomo toimii Haujärven Oittissa ja valmistaa uniikkimattoja tilauksesta. Kutomosta vastaa Rasimäen vanhin tytär Ulrika Rasimäki.
- Suomen ohella työskennellyt kuusi vuotta Portugalissa ja 27 vuotta Intiassa.
- Rasimäen mattoja on hankittu myös julkisiin tiloihin, kuten New Yorkissa sijaitsevaan Suomen pysäyttävään edustustoon YK:ssa.
- Perusti vuonna 1985 miehensä Erkki Immonsen kanssa perheytyr Finarten. Perheytyrystä johtaa nykyisin Rasimäen nuorin tytär Larissa Immonen.
- Toiteon edistämiskeskus myöskin Rasimäelle taiteilijaeläkkeen vuonna 2017.

teinen paksu kude, jonka sisällä on kevyt polyeteeninauha. Sen ansiosta tuotteesta tulee kevyt ja lämmin. Innovaatio on saanut arvostusta Euroopassa.

“Eijalla on suunnitelmallista paino ongelmanratkaisun kuin keksijällä”, Oikari poika.

Portugalin tehdas piti lopettaa 1990-luvun alun lausasta aiheutuneiden talousvaikeuksien takia. Finarten yritystoiminta sai kuitenkin jatkoa, sillä italialainen mattoalan yrittäjä kutsui Eija Rasimäen opettamaan italialaisille kotijalle suomalaisia kutoonperinteitä. Finarte toimii edelleen Intiassa ja työllistää noin 800 työntekijää.

Finarten ohella muun muassa Finlayson valmistaa nykyisin räsymattoja. Mattojen kutoonesta on myös tullut suosittu harrastus ja monet kansainpöytä järjestävät matonkutoonkurssoja.

VIIME VUOSIEN käsityömuutosta huolimatta Eija Rasimäki haluaa kokea kutoonperinteiden kukohtamisen. Hänen mukaansa sitä tarvitsisi lisääntyä kehittämiseen ja huojennusta arvonalisarvoitukseen. Sen myötä saataisin lisää työpaikkoja ja mattoja voitaisiin valmistaa myös kotimassa.

“Perinteiden ylläpitäminen on tärkeää ja käsityö on omintuksissa, joilla on vaikutusta ihmisten hyvinvointiin. Käsin kutoetuissa mattoissa on energia, joka hoitaa ihmisistä”, tekstiilitaiteilija sanoo.

► Design Eija Rasimäki – Käskin kutoetu elämä 29.9. asti Suomen käsityön museossa Jyväskylässä. Rasimäki esittelee näyttelyään koko kesän ajan. www.craftmuseum.fi